

KALVÍN

Zborový list

Ročník VII. Číslo 4.

Október 2016

Nepredajné

Kázeň - Žalm 51

Andrea Korečková

Sestry a bratia v Kristu!

Zažili ste už niekedy obdobie, keď ste zúfalo potrebovali Božiu pomoc a ona ako keby meškala? Keď ste sa neprestajne modlili, prosili, plakali. Všetky vaše myšlienky boli adresované jedným smerom a pritom ste mali dojem, že Pán Boh vás na zabudol? Ako keby ste žili vo vákuu vašej bolesti a nevedeli ste si už nijako pomôcť. Ale vo vnútri ste boli hlboko presvedčený, že v tejto situácii vám môže pomôcť jedine Pán Boh.

51. žalm odráža takúto skúsenosť. Máme pred sebou vyznanie hriešnika, ktorý prosí Pána Boha o odpustenie. Uvedomuje si, že jediný, kto mu môže pomôcť je Hospodin. Vykladači Písma hovoria, že prečítaný žalm odráža osobnú skúsenosť kráľa Dávida. Veľký, slávny a mocný Dávid, ktorý padá na dno ľudskej existencie a uvedomuje si, že je absolútne závislý na Božej milosti. Istý paradox, že? Mocný kráľ Dávid, ktorý spravuje veľkú ríšu, prichádza na to, že je absolútne bezmocný!

K tomuto poznaniu dospel vlastným pričinením. Určite poznáte príbeh o Batšebe a Dávidovi, ktorý bol

v minulosti námetom pre mnohých maliarov: krásna žena sa kúpe, zo strehy paláca ju pozoruje kráľ Dávid. Narastá v ňom túžba. Nechá ju priviesť k sebe a vyspí sa s ňou.

Dávid využíva svoju moc kvôli uspokojeniu svojich pudov. Dopúšťa sa násilia na vydatej žene a nielen to, necháva za sebou smrť jedného zo svojich najlepších a najvernejších bojovníkov - jej manžela. Ich telesné spojenie Písmo tentoraz nevníma romanticky tak ako v knihe Veľpiesne, keď je erotická láska medzi mužom a ženou ospevovaná.

Naopak, toto je cudzoložstvo. Niektoré preklady dokonca hovoria o vynútenom pomere, o znásilnení. Biblia neospravedlňuje Dávida. Odsudzuje ho za násilie, ktorého sa dopustil na vydatej žene.

Príbeh však pokračuje ďalej a prináša viditeľné znamenie morálneho pádu. Batšeba otehotnie. Kráľ Dávid to chce zamaskovať a otcovstvo pripísať jej manželovi. Uriáš je však natoľko verný svojmu kráľovi, že sa odmieta vzdialiť z tábora a navštíviť svoju manželku. Celý príbeh sa končí nevinnou smrťou dvoch obetí: manžela Uriáša a dieťaťa počatého v hriechu. Neslávny koniec vyčíňania slávneho kráľa. Všimnime si ako hlboko padol človek, ktorý mal reálnu moc vládnuť národom.

A ako na to reaguje Hospodin? Prehliadne priestupok svojho pomazaného alebo zasiahne? Vzťahuje sa Božia spravodlivosť na obyčajných ľudí rovnako ako na vysokopostavených? Zo žalmistových slov je zrejmé, že Hospodin v tom má jasno: „Lebo ty nemáš záľubu v zábitku, a keby som Ti obetoval zápal, nepáčil by sa Ti“ (Ž 51,18). Zasahuje v pravý čas, aj keď s tým človek nepočíta. A v konečnom dôsledku je prekvapený svojím priestupkom.

K Dávidovi posíla svojho proroka. Človeka, pred ktorým má aj mocný panovník rešpekt. Upozorní ho, že sa prehrešil voči Bohu, pretože prestúpil viacero z Desiatich prikázaní – zabil, scudzoložil, kradol, falošne svedčil.

A Dávidovi došlo. Našťastie. Mnoho je takých, ktorým to nedôjde ani na smrteľnej posteli. Skláňa sa pred Hospodinom a vyznáva sa zo svojho veľkého zlyhania. V istom momente svojho života pochopil, že je absolútne závislý na Bohu, ktorý stojí omnoho vyššie než on sám.

„Zmiluj sa nado mnou, Bože, podľa svojej milosti! Pre svoje veľké milosrdenstvo vymaž moje priestupky“ (v. 1). Toto sú úvodné slová 51. Žalmu. Svedectvo Dávidovho poníženia pokračuje ďalej: „Páchal som, čo je zlé v Tvojich očiach“ (v. 6). Spáchaný hriech bol znečistením. Preto musí byť radikálne odstránený. V pôvodnom texte, v hebrejčine, je na očistenie použité slovo „umy! vyper“ a vyjadruje vymazanie, úplne odstránenie, zabudnutie. Dávid nechce spáchané hriechy v budúcnosti opakovať. Všimnime si, že pokánie tu nie je jednorazová záležitosť. Je to trvalý postoj. A preto volá Dávid po zmene: „Srdce čisté stvor mi, o Bože a obnov vo mne ducha pevného“ (v. 12).

Žalmistovi je jasné, že jediný kto tu disponuje takouto absolútnou mocou je Hospodin. Jediné On dokáže zmazať, odpustiť a urobiť rozhodnú deliacu čiaru. Jediné on ponúka nový začiatok, pretože Božím cieľom je nastolenie kráľovstva, ktoré stojí na láske a odpustení.

A v tomto prípade pomôže iba nový stvoriteľský čin. Boží zásah, ktorý môže napraviť spáchané zlo. Avšak, aby sa nové stvorené srdce neocitlo znova tam, kde bolo, potrebuje Božieho ducha. Ten ho bude viesť a pomáhať mu, aby nekolísal medzi dobrom a zlom. Všimnime si, že Dávid prosí o pevnosť v každom svojom rozhodovaní. Bože daj to, čo robím je v súlade s Tvojou vôľou. Stojím pred Tebou, použi si ma Ty sám pre seba. Vystavujem sa znova Tvojmu pôsobeniu.

Fantastický príklad, keď človek znova túži po Božej blízkosti a opakovane hovorí „Použi si ma,“ „Použi si ma!“ Dávidovo pokánie inšpirovalo mnohých Kristových nasledovníkov: Pavla, Augustína, Luthera, Kalvína, Bartha. Ním poukázali na pravú Božiu podstatu, pretože v skutočnosti je celý žalm o Bohu.

Prvých päť veršov je pre nás kľúčových. Žalmista v nich apeluje na Boží charakter použijúc pri tom tri slová, ktorými sa Boh predstavil svojmu ľudu na Sinaji: „Hospodin, Boh milosrdný a ľútostivý, zhovievavý a hojný v milosti a vernosti“ (2M 34,6). Milostivý, milosrdný a stály v láske. Túto Božiu podstatu zakúsil Dávid vo svojom živote. Môžeme o tom čítať v ďalších veršoch žalmu, kde prežíva radosť z ospravedlnenia „môj jazyk bude nahlas spievať o tvojej záchrane“ (v. 16).

V origináli hebrejské slovo *sedaká* môžeme preložiť aj ako spásu alebo dokonca správne vyriešenie situácie. Boh je ten, ktorý koná. Ospravedľňuje, zachraňuje, pomáha a to na základe milosti, ako aj nenávisť hriechu. Paradoxne je to práve Hospodin, ktorý pomáha človeku preklenúť priepasť, ktorú vykonal svojou vzbúrou. Preto nie je zarážajúce, že práve tento text poslúžil reformátorom, ktorí pochopili že majú do činenia s milosrdným Bohom. Bohom ktorý zbavuje hriechu, odpúšťa a umožňuje nový začiatok.

Sestry a bratia týmto biblickým textom sme si mohli nanovo pripomenúť príbeh kráľa Dávida a to, čo ho robí veľkým. Nie je to jeho moc, ale jeho poníženie pred Bohom. V tomto spočíva celá sila príbehu. Mocný človek vie, že má problém. A veľmi veľký! Zlyhal! Padol! Morálne sa zdiskreditoval! Nepomôže mu už nikto. Žiadni radcovia, ani peniaze! Ale naozaj nikto! Jediné, čo mu zostáva je skloniť sa pred Bohom a prosiť o odpustenie.

Kľúčovým v tomto príbehu je aj Nátan. Mocnému kráľovi nastavuje zrkadlo. Ono je dobré z času načas spýtať sa samých seba, koľkých Nátanov nám má poslať Boh do cesty,

aby sme sa zastavili a vrátili spať k Bohu? V Dávidovom prípade stačil jeden. Nám? Postačí nám jedno, dve, tri napomenutia? Koľko Nátanov potrebujeme my?

Zastavením a premýšľaním nad naším životom môže byť aj dnešný žalm, ktorý nám nastavuje zrkadlo - možnosť pokoriť sa pred Bohom a vyznávať svoje viny. Pretože žalmista nekompromisne pripomína sebe aj nám: „Lebo ty nemáš záľubu v zábitku, a keby som Ti obetoval zápal, nepáčil by sa Ti“ (51,18).

Priestor k sebareflexii máme každý deň. Aj dnes sa môžeme vystaviť Božiemu prísnemu súdu a prijať verdikt za naše správanie. Aj dnes môžeme prechádzať obdobím hluchoty a pocitu nezájmu z Božej strany.

Isté však je, že aj také obdobie je veľmi dôležité prežiť. Je to údolie temna, o ktorom hovorí aj 23. žalm. Nie je to však finálne štádium, pretože po každom údolí nasleduje kopec, na ktorý je potrebné vyjsť. A s týmto výstupom môžeme nanovo prežiť tú výbornú milosť, milosrdenstvo a nekonečnú lásku, ktorá vychádza z Božieho kráľovstva. Preto volajme spolu so žalmistom: „Srdce čisté stvor mi o Bože a obnov vo mne ducha pevného!“ (Ž 51,12).

Amen

Modlitba

Andrea Korečková

Trojediný Pane Bože, ďakujeme Ti za všetkých Nátanov, ktorých si doteraz poslal svojej cirkvi. Ďakujeme za ich odvahu poukazovať na zlyhania a pády Tvojich nasledovníkov.

Zvlášť v tomto čase Ti ďakujeme za reformátorov, ktorí sa nebáli vrchnosti a s veľkým zápalom bojovali za evanjelium – pravú zvesť, ktorá prináša do života človeka oslobodenie od hriechu, radosť, nádej a vieru. Ďakujeme spolu s nimi za možnosť začať odznova to, čo sa pokazilo naším zlyhaním. Nech je oslávené Tvoje meno naveky.

Amen.

Pamiatka reformácie

Juraj Godočik

Každým rokom k nám prichádza dobré aj zlé. Vidíme to najviac na zmenách, ktoré sa dejú v prírode. Už v letnom čase prichádza zber niektorých plodov v našich záhradách a na našich poliach. Objavujú sa príznaky jesene. Nám, reformovaným kresťanom, toto obdobie pripomína čas historického sviatku, ktorý je v posledný deň mesiaca október – Pamätný deň reformácie. Počas tohto sviatku ďakujeme Bohu za riadenie Cirkvi, ktorú vedie svojím slovom. To je dobrý a spoľahlivý základ. Jeho slovo preniká každým jednotlivcom, preto Mu musíme veriť. On je náš Stvoriteľ a nebeský Otec.

Preto prosme Pána, aby aj v našom zbore došlo k oživeniu, aby na prvom mieste prevládala láska. Rovnako v našich domácnostiach. Život vo viere prináša zmenu pomerov, ktoré začali naši reformátori. Vyhnime sa starému životu, obnovujeme sa podľa pravidiel Kalvína a Luthera. Aj v súčasnosti sa vyskytujú nedobré pomery i v cirkvách, keď sa objavuje pohanstvo medzi kresťanmi. Napríklad naša mládež sa vytráca z duchovného života. Po konfirmácii už väčšina mladých neprichádza do spoločenstva za Božím slovom. Prídu do kostola, keď túžia po zosobášení, nastane pauza a potom až krst ich narodeného dieťaťa. Deti potom vychovávajú podľa svojich pravidiel a Božie učenie zanedbávajú. Málo sa berie do rúk Svätá Biblia, Katechizmus, kde sú všetky duchovné ponaučenia aj pre výchovu detí. Prvoradá je modlitba, vďaka za dar života a za vieru, ktorá je dennou nutnosťou každého kresťana.

Odchod a návrat márnokratného syna

Imrich Peres

V znamení témy podobenstva o odchode a príchode márnokratného syna (Lk 15, 10-32) si priblížime zvesť evanjelia, ako ju prezentoval Pán Ježiš, tiež ako ju aplikoval evanjelista Lukáš, a pozrieme sa aj na súvislosti, ktoré z tohto príbehu môžu byť rozhodujúce dnes aj pre nás.

Sú ľudia, ktorí vedia, že odchádzajú od Boha a vedome prestávajú pestovať svoju vieru. Sú ľudia, ktorí od Boha odchádzajú, ale o tom nevedia, alebo ich od Boha odnáša život a zamotané skutočnosti, ktoré jednoducho nedokážu zvládnuť. A zase sú ľudia, ktorí túžia po novom živote, avšak nevedia, ako na to a ako ho začať: jednoducho nenachádzajú cestu domov. A nakoniec sú ľudia, ktorí urobia všetko preto, aby sa ostatní nemohli vrátiť, obrátiť sa a aby sa z nich nemohli stať lepší, oddanejší a príjemnejší ľudia, ako sú oni. Pravdepodobne nielen v minulosti, ale aj dnes sa veľmi ľahko dá odísť z Otcovho domu, obrátiť sa Bohu chrbtom bez toho, aby to ľudia považovali za veľkú tragédiu. Ale aké ľahké je odísť, také ťažké je vrátiť sa a začať nový život, zvlášť, keď nám cestu hatí tisíc prekážok a keď najväčšou prekážkou je naše vlastné prostredie, z ktorého sme vyšli, alebo kam by sme sa mali vrátiť. Musíme si totiž úprimne priznať, že veriaci ľudia – a, samozrejme, aj my - si vždy myslíme, že ten stratený syn je ten druhý človek a že on je ten naničhodník, ktorý si zaslúži Otcov i náš hnev. Nie div, že v takom prípade sa nám celkom hodí, a niekedy sa aj vyžívame v tom, že môžeme vyslovovať ostrú kritiku na tých stratených, teda márnokratných ľudí. Pozrime sa však, ako to skutočne začalo.

1. Pôvodný príbeh v Ježišom podaní

Príbeh, ktorý pán Ježiš vyrozprával, je celkom jasný. Hovorí o mladom mužovi, mládenkovi či mladíkovi, ktorý si vyžiada svoj podiel z dedičstva, s ktorým chce ísť do sveta skúsiť šťastie. Bolo síce zvykom, že dedičstvo sa preberá až po otcovej smrti, ale v našom prípade tento mladý muž sa svojich práv domáha ešte za života svojho otca. Bolo to iste neobvyklé a pre otca iste aj urážlivé, ale otec nechce stáť v ceste šťasti svojmu synovi, a preto mu jeho podiel dáva. Presne nevieme, o aký podiel mohlo ísť, ale keďže bol mladším synom, ten väčší podiel náležal prvorodenému, teda jeho bratovi. Tento mladší syn asi vedel, koľko si môže nárokovať, pretože bol so svojím podielom spokojný. Musel vedieť aj to, že jeho otec mu tento podiel vydá. Avšak otec chce byť spravodlivý, a preto sa rozhodne, že svoj majetok rozdelí a svoj podiel dostane aj jeho starší syn. Tým sa však vystavuje riziku, že ho synovia vydedia, alebo aj vyženú. No jeho láska a dôvera k synom je väčšia, než iba ľudská opatrnosť. To si asi mladší syn musel uvedomiť, a preto veril, že jeho požiadavky mu jeho otec splní.

Keď mladší syn dostane svoj podiel, prichádza chvíľa jeho odchodu. Natíska sa však otázka, prečo chcel vôbec odísť? Ved' dostal svoju časť majetku, mohol s ňou byť šťastný aj doma. Odpoveď môže byť naraz niekoľko. Možno nevedel strpieť domácu atmosféru; možno ťažko znášal nadvládu svojho staršieho brata; možno jeho rodičia, zvlášť otec, ho príliš opantávali láskou, ktorá z neho robila malé dieťa, a on sa chcel stať veľkým, samostatným. Alebo opačne: urážalo ho nadŕžanie rodičov jeho staršiemu bratovi, lebo nenávisť medzi bratmi môže byť vyvolaná niekedy už samými rodičmi a ich nezodpovedným prístupom, príp. zvýhodnením druhého. Možno ťažko znášal povinnosti a prácu, nevedel prijať poriadok, ktorý na ich dvore vládol. Ale možno veľmi zatúžil po svete, po slobode, po tzv. samostatnosti, a tak sa rozhodol zanechať doterajšie spôsoby a domáce zvyky, opustiť rodičov, svoju vieru, i národ, do ktorého patril. Samozrejme, v týchto plánoch nevidel riziko, že môže aj skrachovať. Ved' nie preto chcel ísť do sveta, aby sa tam stratil, ale aby si niečo užil a aby dokázal, že aj takto sa dá žiť, ba že toto je ten dobrý život. Ľudia, ktorí plánujú rozchod s Bohom, alebo sa vzdávajú tradičných hodnôt života, si obyčajne myslia, že slobodne a bez záväzkov sa im bude žiť lepšie.

Vydal sa teda do sveta hľadať šťastie. V skutočnosti si mohol myslieť, že šťastie má vo vrecku a že sa mu všetko podarí. Ešte nemal skúsenosti, aby z toho vytriezvel a dokázal

vidieť, že tí, ktorí na ňom teraz lipnú, túžia nie po jeho priateľstve, ale iba po jeho peniazoch, aby si na jeho úkor mohli užívať. Túžba po šťastí a slobode niekedy dáva veľkú silu, inokedy tragicky oslepuje. A až keď sa človek dostane do neriešiteľných kríz, si uvedomí, že jeho pohnútky boli choré, že jeho konanie mu prinieslo len nešťastie a že tzv. priatelia, ktorí sa na neho navešali, ho jednoducho využili a zneužili. Aj v tomto prípade, keď sa mu minuli peniaze, mohol vidieť, že falošní priatelia ho zanechali a zanechali mu aj veľké dlhy. Priateľstvo, ktoré sa mu spočiatku páčilo, bolo len falošným mamonom. Naraz zostal sám, a hoci ho samota veľmi bolela a škvrkalo mu v žalúdku, bola to dobrá príležitosť na to, aby si premyslel, kam sa dostal; aby zväžil svoje túžby, tvrdohlavosť, svoj vzťah k rodičom, k bratovi a k Bohu. Priznal si svoj omyl a túžil po tom, aby sa mohol vrátiť, lebo kto zanechá svoj domov, ten sa raz tam má vrátiť. Vydal sa na cestu a rozhodol sa, že zo všetkého sa vyzná otcovi, prizná sa k hriechu a bude prosiť otca o odpustenie. Na jeho prekvapenie otec mu ide v ústrety a prijíma ho nie ako sluhu, ale ako svojho syna. Bola to veľká láska a veľkorysosť, ktorú mu otec prejavil, a tento syn sa možno aj preto chcel vrátiť, lebo vedel, že ho doma čaká otcova láska. Ako však vieme, jeho brat bol tvrdohlavý, nebol ochotný ani mu odpustiť, ani ho prijať, ba naopak: ohováral ho, urážal a bol by sa aj hádal so svojím otcom, aby mu vyčítal, čo má a čo nemá s bratom robiť. Otec však ani svoj postoj, ani svoju lásku nezmenil – a to ani k jednému.

2. Ježišov zámer s podobenstvom

Keď Pán Ježiš vyrozprával tento príbeh ako podobenstvo, mohol mať na mysli svoj ľud. Jednak tých, ktorí zanechali vieru otcov, helenizovali sa, zpohanštili sa, usadili sa v diaspore; tam zle zaobchádzali s tradíciou otcov a tam premrhali národné, ale najmä náboženské hodnoty, v ktorých vyrastali a ktoré im boli zverené. Ale mohol mať pred očami aj tých, ktorí síce neodišli do diaspory, do sveta, ale zostali doma, no zatvrdli, zahorkli, stali sa neradosní, alebo aj cynickí k hodnotám tradícií svojich otcov. A možno títo blokovali obrátenie alebo návrat svojich odišlých súkmeňovcov. Pán Ježiš týmto podobenstvom akoby bol chcel povedať, že aj jedna aj druhá skupina sú vlastne stratení. Potrebujú obrátenie, pravý návrat k Otcovi a k hodnotám, ktoré im Boh poskytuje. Možno v tomto podobenstve je aj určitá kritika Pána Ježiša voči tým, ktorí ovládajú chrám. Akoby bol chcel naznačiť, že tí, ktorí by sa vrátili, sa ťažko vracajú, lebo chrámový kult je zvrhlý a jeruzalemský kult predstavuje zákon a neradosné prikázania, v ktorých sa Otcova láska neprejavuje. A teda aj keby sa vrátili, nemajú sa kam vrátiť, lebo v chráme v Jeruzaleme nevládne Otec a jeho nezištná láska. A vrátiť sa iba preto, aby boli doma, ale neustále počúvali kritiku svojich domácich a boli terčom ponižovania a opovrhovania, sa neoplatí. A preto Ježišovo podobenstvo kladie dôraz nie len na márnratného syna, na doma zostalého syna, ale zvlášť na nekonečnú lásku Otcovu, v ktorej ich všetkých očakáva.

3. Podobenstvo v Lukášovom podaní

Keď evanjelista Lukáš toto podobenstvo zakomponoval do svojho evanjelia, musel mať na to tiež dôvod. Tušíme, že za jeho evanjeliom stojí cirkev, ku ktorej má Lukáš blízko a ktorej chce sprítomniť život Pána Ježiša a jeho učenie. Možno aj on videl udalosti, na ktoré chcel aj formou tohoto podobenstva reagovať. V jeho cirkvi mohli byť veriaci, ktorí z nejakého dôvodu z cirkvi odchádzali. Možno to bola výzva helenistickej kultúry, ktorá ich vábila, a možno odchádzali aj kvôli cisárskemu kultu, ktorý politicky doliehal na ich postavenie alebo svedomie. Jedno je isté: odchádzali. Lukáš formuluje napomenutie, že odísť je síce možné, ale kto odíde z domu, berie na seba riziko, že dobrodružstvo vo svete, medzi cudzími, môže skončiť v núdzi alebo aj pri válove sviň. Nevieme, kto odchádzal dobrovoľne, možno aj pyšne, prípadne s vedomím, že teraz nájde to pravé šťastie. Ale iste, boli medzi nimi už aj takí, ktorí oľutovali, že odišli, a nevedeli ako sa vrátiť. Ťažké im bolo priznať si svoj omyl a v pokore hľadať cestu späť do cirkvi a ku Kristovi. Lukáš naznačuje, že táto cesta je vždy otvorená, len sa očakáva, že zatúlaný brat to bude myslieť úprimne, úprimne oľutuje svoju chybu, vyzná svoj hriech a vydá sa na cestu domov. Ale cesta domov nie je bez rizík – to asi tiež mohlo byť bolestivou skutočnosťou v lukášovskom kresťanstve. Keď evanjelium vzniká okolo r. 80 po Kr., iste boli už aj takí členovia cirkvi, ktorí pochodili svoje hriechne cesty a hľadali ako prísť späť. Museli však horko zakúsiť, že niektorí členovia cirkvi doma ich svojou pýchou a opovrhnutím odbíjali, urážali a ponižovali. Tí domáci boli presvedčení, že oni sú dokonalí, nezatúlali sa, a preto si robili nárok na to, aby mohli rozhodovať o návrate tých márnratných. Ich neláska a pýcha však odrádzala každého, kto túžil s bolesťou v srdci po návrate.

A tak Lukáš musel naznačiť, že tí doma sa môžu ľahko stať nespravodlivými, ba falošnými bratmi, ktorí lásku Otcovu pre seba síce požívali, ale nikomu inému ju ani nepriali, ani nesprostredkovávali. Táto situácia musela byť pre Lukáša mementom, aby aj takýmto samospravodlivým členom cirkvi naznačil, že v podstate sú od Otcovej lásky taktiež odlúčení a stratení a že taktiež potrebujú návrat k Otcovi, k spoločenstvu a aj k zamietnutým bratom.

4. Spôsoby odchodu od Boha dnes

Aj dnes môžeme byť svedkami toho, že sa niečo podobného odohráva v našich kresťanských spoločenstvách. Keďže tvoríme rodinu Božiu, mali by sme sa vzájomne milovať, strážiť sa a vo viere si vzájomne pomáhať. V každodennom živote však to môže prebiehať aj ináč, niekedy aj s nemalým stupňom dramatickosti.

1. Sú totiž ľudia, ktorí sa kvôli čomukoľvek – pravým či iba vymysleným príčinám – vzdiaľujú Bohu. Toto vnútorné, duchovné oddiaľovanie sa nakoniec prejaví aj tým, že *viditeľne demonštrujú svoj odchod* alebo odtrhnutie sa od zborového spoločenstva. Ich *radikalizmus* môže vychádzať z viacerých dôvodov a

môže mať aj viacero foriem: prijímajú prácu, ktorá sa protiví kresťanským hodnotám; vstupujú do kontaktu s ľuďmi, ktorí sa ponížujúco vyjadrujú o viere; prijímajú poverenia, ktoré im síce prinesú hmotný zisk, no spôsob ich práce je veľmi podozrivý; rozhodnú sa vyškrtnúť svoje meno z registra cirkevníkov svojho zboru, atď.

2. Sú však aj takí márnotrtní synovia, ktorí sa do odchodu dostanú *akoby znenazdajky*: v skutočnosti by nechceli odísť, nie je im doma zle, súhlasia s hodnotami domáceho veriaceho prostredia, no napriek tomu niečo takého vykonajú alebo vyrozprávajú, či začnú tak zmýšľať, resp. zatúžia po takom štýle života, ktorý ich nakoniec od Boha a cirkevného spoločenstva odvedie.

3. Môžeme byť svedkami aj toho, že niektorí ľudia navonok neodídu, ale Bohu a svojmu spoločenstvu sa vzdialia *vnútorne*: ich srdce sa naplní pýchou, urážlivou kritikou, samospravodlivosťou, samolúbosťou, opovrhovaním, prípadne vyžívaním sa v ponížovaní skutočných nešťastných márnotrtníkov z ich okolia, pričom aj oni sami sú aspoň natoľko stratení. Z týchto ľudí nebeský Otec nemá žiadnu radosť. Ako teda vidíme, je viacero spôsobov, ako sa dostať na cestu márnotrtnosti, či už sa z domu skutočne odíde, alebo sa niekto stratí priamo na Otcovom dvore.

5. Ťažkosti odchodu a návratu

Avšak pri každom odchode a zablúdení je dôležité nájsť cestu späť a vrátiť sa domov. Návrat sa vždy začína nejakým *vonkajším* či *vnútorným nutkaním*, alebo zapôsobí rovnakým spôsobom oba tlaky. Tieto tlaky môžu byť charakteru, ako napr. zhoršené podmienky, náhla samota, sklamanie, skrachovanie, nemoc, zbankrotovanie, príp. výčitky svedomia, strach z následkov, nová túžba po lepšom živote a pravom priateľstve, túžba po úcte a pravej láske atď. Veríme však, že v dozrievaní túžby po návrate hrá v srdci človeka veľmi dôležitú úlohu aj Duch Svätý. Každý návrat však môže mať aj svoje veľké prekážky: márnotrtný človek si musí priznať chybu, resp. svoj omyl, že odísť bolo jeho chybou. Zároveň si priznať, že odchodom sa nič nevyriešilo, ba naopak: uviazol ešte do väčšieho bahna hriechu. Pri zistení omylu treba nazbierať toľko vnútorných síl, aby sa zrodila aj odvaha vyznať náš omyl (hriech) tomu, proti komu sme zhrešili. Ľudia sa toho obyčajne veľmi boja, lebo sa obávajú nepochopenia, poníženia, diskriminácie, aj toho, že budú vo svojom vnútri odhalení, alebo že budú pred verejnosťou vysmiati. Ľudia sa boja aj toho, že v krízovej chvíli ich okolie nepochopí, že ich neprijmú späť, že im budú vyčítať ich minulosť a tak sa duchovne dostanú ešte hlbšie, ako sú na tom teraz. Podľa slov evanjelistu snáď najväčším problémom pre návrat a začatie nového života je *okolie*, a to aj vtedy, keď sa považuje za veriace. Môže sa totiž stať, že neprijme človeka, ktorý sa chce vrátiť, a neuverí, že svoj omyl skutočne oľutoval a so svojím návratom to myslí skutočne vážne. Podobne je zlé, ak neuverí tomu, že sa nielen vrátil, ale aj obrátil, a že svoj doterajší život zmenil. Takáto nedôvera neguje skutočnosť, že by sa márnotrtný syn vnútorne skutočne znovuzrodil a že ho

do spoločenstva priviedol späť sám Pán. Okolie si chce niekedy podržať právo rozhodovať o úprimnosti duchovného obrátenia. Dokonca sa môže objaviť aj nežičlivosť voči človeku, ktorý sa vrátil, a snáď by mohol byť teraz úprimnejší a oddanejší, ako jeho domáci sudcovia. Je smutné, ak pôvodné spoločenstvo zostane v samolúbsti, a v pýche bude stále dobiedzať na človeka, ktorý pochodil svoj svet a vrátil sa zronený. Sú známe aj také cirkevné spoločenstvá, ktoré ustrnuli vo viere, avšak nechcú pripustiť, aby niekto, kto nanovo prežije obrátenie, prichádzal medzi nich s novou silou, s novou radosťou, s novými myšlienkami a s novou chuťou do služby. Takéto spoločenstvo nevie prijať márnotrtného človeka ako brata, nanajvýš iba ako sluhu, ktorého bude citeľne mať za menejcenného, za votrelca, ktorému v podstate závidí jeho duchovné obrodienie.

Na záver treba spomenúť ešte niekoľko myšlienok. Nikdy nesmieme ignorovať výzvu, ktorá volá k návratu: *Kto odišiel, nech sa vráti* – čaká ho láska Otcova a láska bratského spoločenstva ako Božej rodiny! Kto odišiel, nech sa vráti zjavne, viditeľne a aj podľa srdca, lebo Otec každého očakáva a hodný je odpustenia. Výzva z nášho príbehu sa však týka aj tých, ktorí neodišli, ale ich pobyt doma naznačuje, že k Otcovmu srdcu majú už veľmi ďaleko: prejavujú síce určitú formu zbožnosti, ale sa povyšujú, iných urážajú, ohovárajú, ponížujú, žijú v samolúbsti a ich prejavy sú drsné, egoistické. Výzva sa teda týka aj ich, aby sa aj oni vrátili, obrátili, zmenili svoj postoj a svoje myslenie a stali sa tiež novými ľuďmi, aby sme všetci mohli byť nebeskému Otcovi cennými dieťkami a ostatným milovanými bratmi. Amen.

„ Aká vzácna je Tvoja milosť, Bože,
synovia ľudskí v tóni Tvojich
kriedel majú útočisko. Hostia sa
hojnosťou Tvojho domu a napája ich
z ríavy svojich slasťí. Lebo u Teba je
prameň života a v Tvojom svetle
svetlo vidíme.“

Zalm 36, 8-10

POZVÁNKA

Srdečne Vás pozývame na

Slávnostné služby Božie,

ktoré sa budú konať z príležitosti posviacky
zborovej siene, budovy fary a nových kostolných zvonov,
v nedeľu 6.11.2016 so začiatkom o 10,00 hod.

Mgr. Juraj Gajdošoci, farár

Ing. Jaroslav Bánoci, kurátor

Reformovaný cirkevný zbor Michalovce, A. Sládkoviča 7, 071 01 Michalovce
Tel. 00421 56 6431270, 0905 746 744, 0903 904 483, www.kalvin.sk

Teologické princípy Kalvínovej teológie, 5. časť

Michal Hromaník

Ženeva dňa 21. mája 1536 zažila ľudové hlasovanie, v ktorom sa ľud zdvihnutím ruky prihlásil k reformácii: „Bohu sľúbil i jednomyselne prisahal ochotu žiť podľa svätého zákona a podľa Božieho slova, ako nám bolo zvestované, opustiť omše a iné obrady, obrazy a modly i tomu podobné veci. Žiť jednotne a poslušne spravodlivosti.“ Závaznú prísahu prijalo zhromaždenie predstaviteľov ženevského občianstva.

Vzdelanie vo viere, ktoré bolo vydané v roku 1537 vo francúzštine sa celkom pridržiavalo prvého vydania Inštitúcie z roku 1536. Tá bola vypracovaná na schéme zákona: „Viera, modlitba, sviatosti, moc kľúčov.“ Vzdelanie vo viere i Vyznanie viery, ktoré sa prísahou zavazujú zachovávať a dodržiavať všetci mešťania i obyvatelia Ženevy, aj vidiecki poddaní, sprístupňujú ľudovým výrazom základné myšlienky Inštitúcie. Vyhnanie zo Ženevy Kalvína neprekvapilo, avšak opäť zaváhal, keď ho po dvoch rokoch po vyhnaní pozvali späť. Prijal povolanie a vrátil sa zo Štrasburgu do Ženevy, vedel, do čoho ide. Keď sa v septembri 1541 vrátil do Ženevy, najdôležitejším úspechom bolo, že sa Kalvín dohodol s malou radou, veľkou radou i ženevským ľudovým zhromaždením na cirkevnom poriadku *Ordonances ecclesia siastignes*. Bolo to v novembri 1541. Nadobudol rozhodujúci vplyv, každý občan musel záväzne prehlásiť svoj súhlas s reformovaným vyznaním viery, podriaďiť sa prísnej disciplíne a prísnemu poriadku. Nastal viditeľný odklon od dovtedajších mravov. Bol zakázaný prepych, pijanstvo, ale aj tanec. Kalvín žiadal, aby všetci obmedzili svoju osobnú slobodu a podriadili svoje svedomie Božiemu slovu. Proti tomu niektorí začali prejavovať odpor a obviňovali Kalvína a Farela, že rozkazujú veriť a žiť tak, ako si oni vykladajú Písmo sväté. Keď v roku 1538 nespokojenci získali prevahu, vyhnaní obidvoch nepohodlných kazateľov z mesta. Prijatím nového cirkevného bohoslužobného poriadku nezľavil Kalvín nič z požiadaviek prísnej životnej disciplíny, ako sa o ňu zasadzoval už počas prvého pobytu v Ženeve. Usporiadal bohoslužobný poriadok tak, aby predné miesto zaujalo zvestovanie čistého Slova Božieho v kázni, vysluhovanie Svätej večere Pánovej. Sláva Hospodina mala byť ozrejmená v prostote bohoslužieb. Pridržiaval sa predchádzajúcich Farelových reforiem, že všetko, čo do kostola vniesli ľudia k uspokojeniu svojich citových a estetických potrieb, prekáža plnej pokore pred slovom živého Boha. Z chrámov boli odstránené oltáre, kríže, obrazy, sochy i organ. Dôležitou súčasťou ženevských bohoslužieb sa stali žalmy, ktoré spievalo celé zhromaždenie. Spev biblických žalmov plných určitej viery v Boha, Jeho panovanie, zľutovanie a pomoc pre zaslúbený Boží ľud. Žalmy silno formujú vieru a život reformovaných zborov.

Cieľom bohoslužieb je tajomstvo skrytého spojenia Kristovho so zbožným. Pritom obecnosť s Kristom je Duch Krista, skrze ktorého je nám sprostredkované všetko, čo Kristus sám je a čo On má. Kalvín kládol dôraz na Slovo Božie, na kázanie, ktoré nachádzame v Ženeve. Jeho dôraz na Slovo Božie bol aj vo vážnosti k celému biblickému kánonu, rovnocenné hodnotenie oboch zákonov i všetkých miest v svätom Písme. Kalvínov prístup k biblickému textu bol určený obavou, aby do textu nič nevnašal, čo by v ňom nebolo. Kazateľovi je zakázané, aby si vymýšľal zo seba. Stred má Písmo o Ježišovi Kristovi: „Boh sa nezjavoval ľudom nikdy inak než len skrze Syna

(Inštitúcia IV. VII. 2 – 5; 8 – 9).“ Po formálnej stránke predstavujú Kalvínove kázne klasickú reformačnú homíliu. Kalvín postupuje podľa textu, jednota textu je tvorená samotným textom a jeho vnútornou líniou, ktorú rozvíja v homílii. Základné myšlienky kázne sú zhrnuté v modlitbe po kázni. *Lectio continua* a homilijné spracovanie kázne malo i vonkajší dôsledok v tom, že uvádzalo poslucháčov do samotného čítania Písma svätého. Slovo Písma malo plnú slobodu, nebolo viazané cirkevným rokom. Pri výbere biblických kníh pre *lectio continua* Kalvín vychádzal v ústrety teologickým a pastorálnym zreteľom. V starších štúdiách o Kalvínovi sa často tvrdilo, že Kalvín nerešpektoval cirkevný rok. Odstránenie všetkých sviatkov okrem nedele, teda úplná likvidácia cirkevného roku, bola vykonaná uznesením ženevskej rady 16. 11. 1550 na základe Farelovej a Viretovej ešte pred Kalvínovým príchodom. Kalvín tento poriadok dodržiaval, ale sú dôkazy aj o tom, že bral ohľad na sviatky veľkonočné a svätodušné na odpoľudňajších bohoslužbách, keď kázal na texty z Matúša 28. kapitola a Skutkov apoštolských 2. kapitola. Pri všetkom dôraze na Slovo, predsa nikdy nebolo zvestovanie centrom jeho učenia. Kalvín bol k zvestovaniu Slova, ku kázaniu a k jeho stotožneniu s večným slovom Ježiša Krista veľmi kritický. V Inštitúcii poukázal na to, že apoštolovia vykonávajú moc Ducha vo svojom kázaní do tej miery, do akej Boh užíva ustanovených k výkladu svojej duchovnej milosti. Tento rozdiel má byť zachovaný, aby sme pamätali na možnosti človeka a na to, čo prináleží jedine Bohu. Ježiša Krista prijímame vo viere skrze evanjelium a skrze Svätú večeru Pánovu. Sviatosti nám Krista zjavujú natoľko, nakoľko je dané našej ľudskej slabosti ho poznať. Takto nám ukazuje svoju lásku a dobrú vôľu výraznejšie než slovom. Preto náš Spasiteľ chcel, aby sme neboli len učení tomu, že v Jeho smrti a vzkriesení spočíva naše spasenie, ale dostávame sa do osobného styku s Ním. Tak, že Jeho život sa stal našim životom.

Sviatosti utvrdzujú vieru zo Slova. Bez nich sa viera môže stať iba myšlienkou. Chlieb a víno, ktoré prijímame pri Svätej večeri Pánovej, nie sú spojené s Kristom, ktorý sa nedá do nich pojať, ale vyjadrujú skutočnú účasť na tele a krvi Kristovej, ktoré užívame ako pokrm a nápoj večného života. Kristus je nám prítomný vo svojom Slove a vo sviatostiach. Sýti veriacych vo Svätej večeri Pánovej svojim telom a krvou, ale činí to mocou Ducha Svätého, zostávajúc svojim osláveným telom priestorovo od nás oddelený.

Modlitba starých rodičov

Juraj Godočík

Milostivý všemohúci a všadeprítomný, večný Bože náš! Uplynulo obdobie, keď naše školopovinné deti ukončili dvojmesačný odpočinok od školských povinností. Dňa 5. 9. 2016 sa opäť otvorili školské brány. Medzi tou mládežou sú aj naše deti, za ktoré nesieme zodpovednosť. Preto Ťa, dobrotivý Pane, prosíme o Tvoju pomoc. O Tvoj dar, aby ich sprevádzal, ktorý im jedine Ty môžeš preukázať. Máme na mysli Tvoju múdrosť, aby ju nebrali nadarmo, ale zodpovedne a usilovne. My berieme plnú zodpovednosť za prospech našich detí dosiahnutý v škole.

Prosíme Ťa o dobré zdravie, prosíme, ochraňuj ich na cestách do školy a späť domov. Riad', Pane, ich životy tak, aby nedošlo medzi nimi k ľahkovážnosti a márnotrastnosti. Nám, rodičom a starým rodičom, dávaj dostatok trpezlivosti. Pomáhaj nám, Pane, aby sme pri výchove dbali v prvom rade na výchovu slušných ľudí. Prosíme Ťa, Pane, vrúcne, vypočuj naše prosby pre Ježiša Krista.

Amen

Z histórie slovenských kalvínskych rituálnych kníh z rokov 1750 – 1758: Obsahová stránka kalvínskych kníh

Štefan Švagrovský

Prvou knihou, ktorá vyšla pre slovenských kalvínov, bol *Mali catechismus* (1750), obsahujúci základné články kresťanskej viery podľa Kalvínovho učenia. Preklad vznikol z maďarského vydania, pre ktoré bol predlohou francúzsky originál. Mal 24 strán 12° formátu. Aj tento kalvínsky katechizmus je spracovaný vo forme otázok a odpovedí. Napr.:

Čto tebe sztvorél? Tzo nakazuje Buoh u pérsem Prikázanyu? Abi smi lyem vjedném szpravodlyivém Bohu úffál, joho na pomotz vzivál i joho se bál.

Druhou knihou bol preklad starozákonných žalmov – *Svetoho Dávida králya a proroka szto i pedzesátz 'Soltári*. Má 356 strán 12° formátu plus 16 strán, na ktorých je zoznam žalmov a k nemu sú pripojené dve tabuľky a dve modlitby. Slovenský preklad vznikol z maďarskej predlohy žaltára, ktorú vyhotovil Albert Szenci Molnár roku 1736 v Debrecíne. P. Király označil vo svojej knihe preklad za doslovný, ale A. Csanda, náš nedávno zosnulý hungarista, ho považoval za voľný, no zachovávajúci ducha originálu. Csanda to vo svojej štúdií doložil viacerými príkladmi. Na opačnej strane titulného listu žaltára je báseň napísaná v dvoch osemstopových štvorriadkových slohách s párnym rýmovaním:

Chvályme zato Boha szvoho

'Se na kontzu sveta toho,

I mi Szlovátzi spéváme

Boha v pésnyoch vichvályáme.

Čhto ráz v sertzu vernye spévá,

Dvakrát se Bohu modlyivá;

Spévaj tus na 'semi z lyudzmi

A potom v nyebe z Andzelmi.

S V E T O H O
D Á V I D A
K R Á L Y A
P R O R O K A
S Z T O I P E D Z E S Á T Z
' S O L T Á R I .

Chtoré:

*Vedlya Nót Frantzúzskich
z Uharszkoho na SZLOVENSZKI jazik
szú prelosené, a verním Božen szlu-
sobnyikom k duchovnomu úsit-
ku zhotovené.*

*A terész
Pérví ráz vidané.*

V DEBRETZINYE,

**Virtatsil MARGITAI János
V Roku 1752**

Tretou knihou bol spevník *Hlasz pobosneho spévanya*. Spevník vyšiel v roku 1752. Má 12° formát a 144 strán. Sú to kresťanské piesne na *Rotsné Svjátki, i k jinsim Svetim Prilefítosztém szporádane*. Chtore *Z Uharszkoho Jaziku na Szlovenszki prelosil S. A.* Iniciály S. A. dosvedčujú, že prekladateľom spevníka bol A. Spáczy. Na ukážku uvádzame časť pohrebnej piesne:

Nóta: 'Solt. CXXX. J. A. C.

Us mi tsasz nasztáva Zochabitz ten

svet zlí; Bo mi z Nyeba podává Ruku Krisztus milí:

Us szlisim 'se Krisztus mnye Volá,

*podz duso má! Us bránu rajszku pre mnye Szám
Jesus otvira.*

Slovo *Nóta* odkazuje na maďarský žaltár a číslo noty v ňom, pretože slovenský preklad noty neobsahuje. Iniciály J. A. C. ukazujú, že táto pieseň pochádza z Komenského amsterdamského kancionála (*Ay gižť mi čas nastáva...*) z roku 1659. V súčasnosti slovenskí kalvíni používajú spevník zhodný s maďarským. Obsahuje 131 zväčša skrátených žalmových obmien, z ktorých väčšinu do slovenčiny preložil básnik a prekladateľ Emil Boleslav Lukáč.

H L A SZ POBOSNOHO SPÉ- V A NY A.

To jeft:

PÉSNYE KRESZTZANSZKE
na Rorsné Svjárki, i k finsím Sve-
tím Prilicítosztzem fporádane.

Ch'ora:

Z U H A R S Z K O H O Jaziku na SZLO-
V E N S Z K I prelosil

G. J. J. S. A. Kibay

V DEBRETZINYE,

Vitlatsil MARGITAI JÁNOS.
V Roku 1752.

Štvrtá kniha – modlitebník *Radosztz sertzsa pobosnoho* – vyšla v roku 1758. Má 12° formát a 102 strán. Jej podnadpis signalizuje, že sú v ňom *Modlidbi ranné a vetserne, na jeden tédzeny, i insich málo, v chtorich pobosni tslovek z duchovnú radoftztu fzhísi Bohu vetsnomu*. Knihu preložil jeden z *Reformatfzkich Kazaczelov*. V modlitebnej knižke je takáto modlitba *po jedle*:

Dzekujeme Tebe o Bose nás! za tvoju lásčku 'se nász karmis pokarmem tzeleszním, k vichoványu 'sídlu tsasznoho. Pitame tze rats nász karmiz i duchovném pokarmem, k szpasenyu vetsnomu.

Piatou a poslednou kalvínskou knihou bola príručka pre kňazov *Agenda ecclesiarum reformatarum*. Mala tiež 12° formát a 34 strán. Bola to príručka pre kňazov o tom, ako majú krstiť, vysluhovať Večeru Pána, vykonávať prísahu manželov, udeľovať rozhréšenie a pod. Meno prekladateľa na príručke nie je uvedené (preložil jeden *Kazatzel Szlovenszki Helvetszkú Confessiu viznavajúti*).

Milí mladí kamaráti,

Marika Géciová

všetci si v živote hľadáme nejaké miesto, cestu, ktorou by sme sa vydali. Vyberáme si školu či zamestnanie, ktoré by sme chceli raz vykonávať. Sme jedineční a máme rôzne schopnosti, talenty, ktoré môžeme rozvíjať. Predovšetkým však každý z nás túži prežiť zmysluplný a šťastný život.

V našom prostredí sa s vierou a kresťanstvom stretávame zvyčajne už od malička. Ale pre mnohých je to len akási tradícia alebo dokonca povinnosť. Pre mňa to bolo niečo prirodzené. Raz na mládeži som však bola postavená pred otázku, kto je pánom môjho života. Či je viera v Boha prioritou v mojom živote alebo len jedná z mnohých možností. Veľmi ma vtedy oslovil verš z Biblie, ktorý hovorí, že *nikto nemôže slúžiť dvom pánom* (Mt 6,24). A tak som premýšľala. No stále bola v mojom srdci neistota, pretože som si myslela, že keď budem naozaj úprimne veriť a Pán Ježiš bude na prvom mieste v mojom živote, tak stratím niektoré veci. Je to tak, že mnohí ľudia si myslia, že stratia slobodu, ak sa stanú kresťanmi. Až kým som neodpovedala na Božie pozvanie, tak som si to myslela aj ja. Ale časom som zistila, že opak je pravdou. Lebo Božie slovo hovorí, že *Kristus nás oslobodil k slobode* (Gal 5,1). Jedine Pán Ježiš nám dokáže dať skutočnú slobodu, a to slobodu od hriechu. Jedine On dáva pravý zmysel životu, ktorý siaha oveľa ďalej, ako len na tomto svete. On je tá pravá Láska, ktorá nás nikdy neopustí. Môžeme mať úspechy, dobré známky, byť vynikajúci študenti, no predsa nemusíme byť šťastní. Môžeme byť obklopení priateľmi, a predsa sa cítiť opustení. Svet nám ponúka mnoho spôsobov pre šťastný a úspešný život. Koľko námahy vynaložíme pre svoj zovňajšok, aby sme boli „in“. Investujeme do svojho štýlu, lebo túžime po tom, aby si nás niekto všimol. Túžime po láske a prijatí. No nenápadne a nevtieravo nám Boh ukazuje na Cestu, ktorou je Ježiš Kristus. A viete, čo je na tom úžasné? Že k Nemu môžeme prísť takí, akí sme. Nemusíme sa pretvarovať, nemusíme byť dokonalí. Pán Boh nás miluje presne takých, akí sme. Už je len na nás či mu dáme šancu.

V 34. Žalme sa píše: *Okúste a spoznajte, že dobrý je Hospodin!* Osobne môžem povedať, že to bolo moje najlepšie rozhodnutie a teraz už viem, že môj život stojí na pevnom základe, na Skale, ktorou je Pán Ježiš.

KALVÍN - Zborový list

Vydáva: Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku – cirkevný zbor Michalovce.

Redakčná rada: Juraj Gajdošoci, Jaroslav Bánoci, Ján Šoltés, Tímea Sotáková, Anna Mikulová.

Zodpovedný redaktor: Ján Šoltés

e-mail: ixo@centrum.cz

Adresa redakcie: A. Sládkoviča 7, 071 01 Michalovce.

Internetové stránky zboru: www.kalvin.sk

Tlač: SCHMIT-PRESS, s. r. o.,

Hviezdoslavova 26, 071 01 Michalovce.

NEPREDAJNÉ